Työttömille sivutoimiyrittäjille yrittäjyys ei ole pakkovaihtoehto: tähtäimessä useimmiten päätoimisuus

9.6.2022

Seinäjoen ammattikorkeakoulu toteutti keväällä 2021 laajan sivutoimista yritystoimintaa harjoittaville suunnatun kyselyn yhteistyössä Suomen Uusyrityskeskuksen ja Norstatpanelin kanssa. Verkkokyselyyn vastasi kaikkiaan 488 hybridiyrittäjää eri puolilta Suomea. Vastanneista 11 % (n=52) toimi yrittäjänä työttömyyden rinnalla. Tässä artikkelista tarkastellaan, millaisia työttömät sivutoimiyrittäjät ovat aineiston perusteella ja millaisia tavoitteita heillä on yritystoimintansa suhteen. Aineiston pohjalta voidaankin luoda yhdenlainen kuva sivutoimiyrittäjyydestä työttömyyden rinnalla.

Vastanneista naisia oli 42 % ja miehiä 56 % (muut eivät halunneet kertoa sukupuoltaan). Vastaajista 66 % oli vähintään 40-vuotiaita. Alle 30-vuotiaita oli 12 %. Lähes puolella vastanneista (48 %:lla) oli korkeakoulututkinto. Suurin osa toimi sivutoimisena yrittäjänä palvelujen alalla: 37 % toimi asiantuntijapalveluiden alalla ja 40 % muiden palvelujen aloilla. 14 % toimi kaupan alalla. Yritystoimintaa alle 2 vuotta oli harjoittanut 38 % vastanneista. Toisaalta 22 % oli toiminut sivutoimisena yrittäjänä yli 10 vuotta. Yritystoiminnan muotona oli useimmiten kevytyrittäjyys (44 %:lla), sen jälkeen y-tunnuksella toimiminen (33 %:lla) ja lopuilla freelancer tai palkkioperusteinen toiminta.

Sivutoimiyrittäjyydestä saadut tulot tärkeitä työttömille

Yrittäjyydestä saadut tulot olivat työttömillä verrattain pieniä. Lähes puolet (48 %) saa sivutoimisesta yrittäjyydestä bruttotuloja vähemmän kuin 5000 euroa vuodessa ja 21 % vain alle 1000 euroa. Vain 8 % tienaa sivutoimisesta yrittäjyydestä vähintään 20 000 euroa vuodessa. Suuri osa (42 %) saa sivutoimisesta yrittäjyydestä bruttotuloa välillä 5 000–19 999 euroa vuodessa. Toisaalta vaikka tulot ovat pieniä, vastaavat ne yli puolella vähintään 20 % kokonaistuloista ja 44 % ilmoittaa, että sivutoimiyrittäjyydestä saadut tulot ovat erittäin tärkeitä ja 31 % tärkeitä. Sivutoiminen yrittäjyys on siis merkittävä tulonlähde työttömille. Työttömien taloudellinen tilanne kokonaisuudessaan on kuitenkin heikko. Vastanneista 58 % ilmoittaa, että rahapula estää usein tekemästä asioita, joita haluaisi tehdä. Lisäksi 64 % pitää omaa taloudellista tilannettaan hieman tai hyvin epävarmana. Jotakin sosiaalietuutta on tarvinnut ja saanut 79 % työttömistä. Vastaajista 8 % ilmoittaa, ettei ole sosiaalietuutta tarvinnut ja samoin 8 %, että olisi tarvinnut, mutta ei ole saanut. Pieni osa (6 %) olisi tarvinnut, mutta ei ole silti hakenut.

Sivutoimiyrittäjyyteen työttömät käyttävät aikaa vaihtelevasti. Merkittävästi eli yli puolet viikosta tai koko viikon

yrittäjyyteen käyttää aikaa 23 % vastaajista. Toisaalta 17 % käyttää korkeintaan kaksi tuntia ja 19 % korkeintaan päivän. Suuri osa (40 %) ilmoittaa käyttävänsä sivutoimiseen yrittäjyyteen 9–21 h viikossa.

Tavoitteena yritystoiminnan kasvattaminen

Sivutoimisena yrittäjänä toimivat työttömät haluavat pääsääntöisesti kasvattaa yritystään niin paljon, että se työllistäisi heidät kokopäivätoimisesti (62 % vastanneista). Lisäksi 14 % haluaisi kasvattaa yritystään niin paljon, että voisi työllistää myös muita. Vain 25 % vastanneista on tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen. Suurimmalle osalle on myös tärkeää tuottaa yritystoiminnallaan muutakin kuin taloudellista arvoa. Vastanneista 58 % pyrkii tuottamaan yritystoiminnallaan myös yhteiskunnallista, kulttuurillista tai ekologista arvoa.

Vastaajilta kysyttiin myös, valitsisivatko he yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistämisen, päätoimisen yrittäjyyden vai päätoimisen palkkatyön, jos he saisivat vapaasti valita (Kuvio 1). 42 % valitsisi yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistämisen ja vain 8 % palkkatyön. Näyttää siis siltä, että työttömille sivutoimiyrittäjille yrittäjyys ei ole ns. pakkovaihtoehto vaan aidosti haluttu vaihtoehto. Puolet vastanneista haluaisi toimia päätoimisena yrittäjänä, jos se olisi mahdollista. Tämä on suuri osuus verrattuna esimerkiksi palkkatyön ohessa sivutoimisesti yrittäviin, joista vain 32 % valitsisi päätoimisen yrittäjyyden.

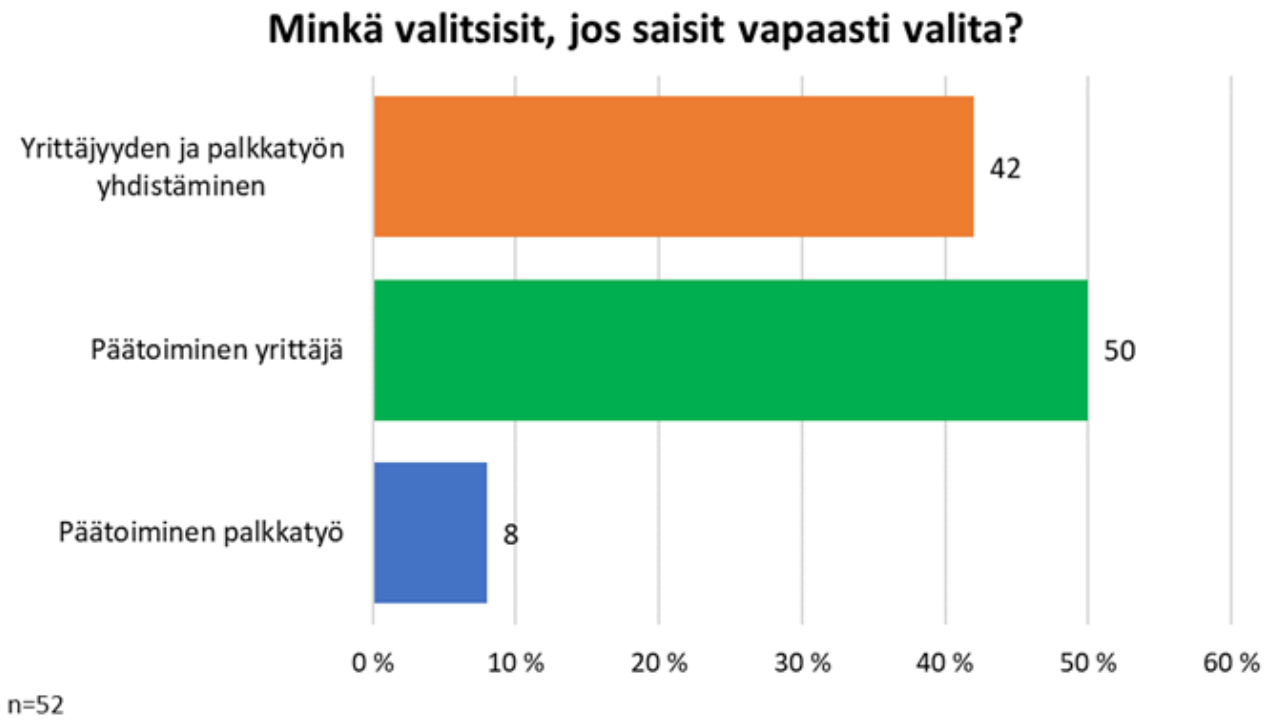

Kuvio 1. Sivutoimiyrittäjyyteen liittyvä vapaa valinta (työttömät vastaajat).

Motiivina itsenäisyys ja toimeentulo

Työttömien tärkein motiivi yrittäjänä toimimiselle on yrittäjyyteen liittyvä itsenäisyys (ka. 5,7) ja sen jälkeen

taloudelliset motiivit (k. 5,4). Kolmanneksi tärkein motiivi on itsensä toteuttaminen (ka. 5,1). Asteikko motiiveille oli 1–7 (1= ei ollenkaan tärkeä ja 7= erittäin tärkeä). Yrittäjyys näyttäytyykin työttömille ennen kaikkea mahdollisuutena päättää itse omasta elämästään ja työstään.

Neuvontaa työttömät sivutoimiyrittäjät kaipaavat eniten liittyen verotukseen ja lainsäädäntöön (ka. 5,6) ja sen jälkeen yrityksen talouteen liittyen (ka. 5,2). Myös liiketoiminnan kehittämiseen liittyvä neuvonta on tärkeää (ka. 4,9, asteikko 1–7).

Hyvinvoiva hybridiyrittäjä -hanke

Kysely toteutettiin osana Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Työterveyslaitoksen yhteistä Hyvinvoiva hybridiyrittäjä -hanketta. Hanke pyrkii rakentamaan nykyaikaisen työelämän hyvinvointikompassia yksilöille, joiden työelämä rakentuu erityyppisistä elementeistä. ESR-rahoitteisessa hankkeessa mm. järjestään hybridiyrittäjille suunnattuja työpajoja, joissa työstetään yrittäjien käytännössä kohtaamia haasteita. Tutustu hankkeen verkkosivuihin.

Tämä artikkeli kuuluu sarjaan, jossa tarkastellaan hankkeessa toteutetun kyselytutkimuksen tuloksia. Aiemmin sarjassa ilmestyneitä artikkeleita:

Sivutoimisen yrittäjyyden taustalla on monia syitäSivutoimiyrittäjyydestä pehmeä lasku eläkkeelle?Moni panostaa sivutoimiyritykseen tosissaanHybridiyrittäjät tyytyväisiä palkkatyöhönsäSivutoimiyrittäjyys useimmille pysyvä ratkaisu – pieni osa haluaa työllistää myös muitaSivutoimiyrittäjien tavoitteet eivät ole ainoastaan taloudellisia Sivutoimiyrittäjyyden tärkein motiivi on halu toteuttaa itseäYrittäjyyden tukena läheiset Hybridiyrittäjät hyvinvoivia ja onnellisiaMielikuvat yrittäjien sosiaaliturvasta monella kielteisiäHybridiyrittäjyyden kuva tarkentuu**Sanna Joensuu-Salo, tutkijayliopettaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu**
Anmari Viljamaa, yliopettaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Emilia Kangas, projektipäällikkö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Marja Katajavirta, asiantuntija, Seinäjoen ammattikorkeakoulu